

חודש תמוז - דורבנית סגולה Delphinium peregrinum

כתב: שיר ורד

דורבנית סגולה *Delphinium peregrinum* הינה צמח חד-שנתי ממשפחת הנוריתיים הגדלה מצפון הארץ ועד להר הנגב. הסוג **דורבנית** כולל כ 300 מינים הגדלים בחצי הכדור הצפוני בבתי גידול מגוונים ובמיוחד בהרים גבוהים באזור האלפיני ובאפריקה הטרופית. כל מיני הסוג רעילים לאדם. לרבים ממיני הסוג פרחים בגוון סגול.



דורבנית סגולה. פרח בודד, נישא על עוקץ קצר. הדורבן נוטה כלפי מעלה. שיר ורד ©

בארץ גדלים שני מינים בסוג, **דורבנית סגולה** ו**דורבנית התבור**. הסוג **דורבנית** קרוב מאוד לסוג **בר-דורבן** (*Consolida*) הכולל כ-40 מינים בעולם וארבעה מינים בארץ. בחרמון גדל **בר-דורבן פעוט**, בצפון הארץ ובמרכזה גדל **בר-דורבן אשון** בקרקעות כבדות ושדות נטושים, בצפון הנגב גדל **בר-דורבן צהוב** על קרקעות חול ולס, ו**בר-דורבן מזרחי** הוא צמח נדיר מאוד הגדל באזורי הספר בגולן מדבר יהודה והנגב. ההבדל העיקרי בין הסוגים **דורבנית** ו**בר-דורבן** הוא במספר המפוחיות (מגורות הפרי) הנוצרות בכל פרח, בסוג **בר-דורבן** ישנה מפוחית אחת ואילו בסוג **דורבנית** יש מפוחיות אחדות.



מימין: פרי של בר-דורבן צהוב, מפוחית בודדת. משמאל: פרי טיפוסו של דורבנית סגולה, בעל 3 מפוחיות. שיר ורד ©

דורבנית סגולה נובטת בחורף ומפתחת תחילה שושנת עלים הגזורים לאונות רבות. בתחילת האביב צומחים גבעולים קצרים הנושאים עלים הגזורים גם הם לאונות רבות ולרוב משוננות. לרוב מתיבשים עלי החורף לקראת התחלת הפריחה.



דורבנית סגולה. עלי החורף הגזורים. בתמונה השמאלית - - צמח לפני פריחה, בתחתית הצמח ניתן לראות את עלי החורף הגזורים שטרם התייבשו ומעליהם את עלי הקיץ התמימים והגביעים הירוקים לפני פתיחת הפרחים. שיר ורד ©

לקראת סוף האביב מתארכים גבעולים אלו, מזדקפים ונושאים בחלקם התחתון עלים תמימים צרים וארוכים השונים לגמרי מעלי החורף והאביב. גובה גבעולים אלו משתנה בין 30 ל 80 ס"מ. גבעולי הפריחה לעיתים לא מסועפים כלל בדומה למינים רבים בסוג אך בדרך כלל יוצאים מהגבעול הראשי הזקוף גבעולי משנה אלכסוניים.

לאורך חלקם העליון של גבעולי הפריחה יוצאים אחד אחד ניצני הפרחים הנישאים על עוקצים קצרים. את עוקץ הפרח עוטפים לרוב עלים קצרים הצמודים לעוקץ. בשלב

הניצנים צבע עלי הגביע ירוק. לקראת פתיחת הפרח, משנים עלי הגביע את צבעם לצבע סגול כהה עד כמעט כחול. באזורי השפלה הדרומית והנגב הצפוני גדל זן שצבע פרחיו סגול בהיר עד בורדו (הזן הדרומי).



דורבנית סגולה. מימין - גבעול פריחה, הדורבן בולט כלפי מעלה בפרח התחתון ואופקי בפרחים העליונים, ניתן לראות את העלים הצמודים לעוקץ הפרח במיוחד בעוקץ של הפרח האכול (השני מלמטה). משמאל - גבעול פריחה נוסף, על 2 עלי הכותרת העליונים יש כתם לבן. שיר ורד ©

לגביע חמישה עלים כאשר העליון מתמשך לדורבן מוארך. הדורבן אופקי או נוטה כלפי מעלה ויוצר את המראה הייחודי לפרחי הדורבנית. בתוך הגביע נמצאים ארבעה עלי כותרת הקצרים לרוב מעלי הגביע וצבעם לרוב זהה לצבע הגביע, 2 עלי הכותרת העליונים בעלי צופן מוארך הנתון בתוך דורבן הגביע. לעיתים ובמיוחד בזן הדרומי 2 עלי הכותרת העליונים ארוכים במקצת מעלי הגביע. לפרח אבקנים רבים ו 3 או יותר עלי שחלה אשר מתפתחים בהמשך למפוחיות. על גבעולי הפריחה והגביע יש שערות לבנות קצרות המשוות לצמח מראה "כסוף". אך כל עלי הכותרת קרחים.



דורבנית סגולה. מימין לשמאל: 1. גבעול פריחה של הזן הדרומי, הפרחים בהירים, חלקו התחתון של עלה הגביע העליון צהוב, עלי הכותרת העליונים בולטים מתוך הגביע; 2. צמח מסועף של הזן הדרומי; 3. דורבנית סגולה פורחת בתוך צמחית הקיץ היבשה; 4. פרי בעל שתי מפוחיות. שיר ורד ©
 לחצו על התמונות להגדלה

ברוב הפרטים מתפתחות 3 מפוחיות, אך ניתן למצוא לא מעט פרחים שבהם יש שתי מפוחיות בלבד אן יותר מ-3 מפוחיות. בתוך המפוחיות ישנם זרעים רבים, קטנים מאד וכדוריים ואלו ערוכים בשתי שורות לארוך המפוחית. **דורבנית סגולה** מתחילה לפרוח לקראת סוף האביב וממשיכה לפרוח עד לשיא הקיץ ואז היא בולטת על רקע הצמחייה היבשה שמסביבה.

כל חלקי הצמח רעילים ובמיוחד גבעולים, עלים וזרעים.

ההבדלים הבולטים בין **דורבנית סגולה לדורבנית התבור**: **לדורבנית התבור** פרח בצבע לבן-ורוד, היא רב-שנתית (**דורבנית סגולה** היא חד-שנתית), ושנים מעלי הכותרת שלה שעירים במיוחד.





דורבנית התבור. הפרחים לבנים-ורודים, 2 עלי כותרת נושאים שערות בשוליהם. שיר ורד ©

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: ורד ש 2015 חודש תמוז - דורבנית סגולה *Delphinium peregrinum*, צמח החודש העברי, כתב-עת "כלנית" מספר 2.

[חודש תמוז - דורבנית סגולה *Delphinium peregrinum*](#)